

Regulering bestrijdingsmiddelen

Anne de Vries (Natuur & Milieu, ChemLegal)

ChemLegal

Lokale voorbeelden

Opsterland, bestemmingsplan Buitengebied (art. 3.5, aanhef en onder c):

“Tot een gebruik in strijd met de bestemming wordt in ieder geval aangemerkt het gebruik van gronden ten behoeve van de sierteelt, fruitteelt, boomteelt of overige opgaande meerjarige teeltvormen, tenzij het bestaand gebruik betreft.”

Haaksbergen, bestemmingsplan Buitengebied (art. 3.1):

“De voor 'Agrarisch' aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- a. de uitoefening van het agrarisch bedrijf - niet zijnde de opslag van veevoer en agrarische producten - met uitzondering van een boomkwekerij -, houtteelt-, sierteelt-, bollenteelt- of fruitteeltbedrijf;
- b. een boomkwekerij-, houtteelt-, sierteelt-, bollenteelt- en/of fruitteeltbedrijf, indien en voor zover deze bestond op het tijdstip van terinzagelegging van het ontwerp van dit plan;”

Bestrijdingsmiddelen

- Werkzame stof versus eindproduct
- Natriumwaterstofcarbonaat
- Reguliere middelen:
 - Citronellaolie
 - Glyfosaat
 - RIVM: 20% bevat een Zeer Zorgwekkende Stof, 10% een potentiële ZZS
 - 37 toegelaten werkzame stoffen bevatten PFAS
- Candidates for substitution: esfenvaleraat, pendimethalin en cypermethrin
- Biologische middelen
 - Vaak laag-risico middelen. MAAR ook:
 - (soms) Lambda-cyhalothrin
 - Parrafine oliën

Risico's

- Na Malta hoogst aantal kg/hectare
- Unicef: te hoge blootstelling bij 1 op de 12 Nldse kinderen
- RIVM: hogere concentraties in huisstof rondom bollenvelden
- Hiaten in risicobeoordeling: neurotox (o.a. Parkinson), cumulatie
- Correlaties met ziekten zoals Parkinson, kanker en autisme bij kinderen
- Achteruitgang insectenpopulatie

Lokale regulering van toegelaten middelen

- Hardnekkig misverstand: alleen het Ctgb gaat over gebruik
- Verordening 1107/2009: lidstaten kunnen uit voorzorg maatregelen treffen als er onzekerheid bestaat over de risico's voor mens, dier of milieu (art. 1 lid 4)
- Holtingerveld-uitspraak: gebruik in en rondom N2000
- Lelieteeft-zaken: gebruik dichtbij woningen is onrechtmatig
- Richtlijn duurzaam gebruik pesticiden (2009/128/EG)
 - Verbod in gebieden waar grond- of oppervlaktewater wordt gebruikt voor drinkwater
 - Gebruik minimaliseren in gebieden met kwetsbare groepen
 - Minimaliseren in N2000-gebieden en KRW-beschermde gebieden

Provincies

- In omgevingsverordening
 - Grondwater
 - Verbod of minimalisatie in grondwaterbeschermingsgebieden en andere KRW-beschermde gebieden
 - Verbod of minimalisatie in Natura 2000-gebieden
 - Instructieregels aan gemeenten en waterschappen
- Vergunningsplicht bij teeltwissels in en rondom Natura 2000?
 - Natuurbeheerplannen
- Gezondheid (zie ook: geitenhouderijstop)

Regels in de omgevingsvisie

Algemene regels en
instructieregel, zoals:

- Spuitvrije/biologische zones rondom kwetsbare locaties (scholen, zorginstellingen, woningen etc.)
- Verbod op bepaalde (niet-biologische) teelten (bv. lelieteelt) → Utrecht, Gelderland
- Verbod op bepaalde middelen

Vergunningsplichten,
zoals:

- Sierteelt
- Gebruik bepaalde middelen
- Gebruik binnen bepaalde zones

Gebiedsbeperking uit de Rl duurzaam gebruik

Art. 12 Rl duurzaam gebruik pesticiden:

De lidstaten dragen er zorg voor dat, met inachtneming van de eisen inzake hygiëne, volksgezondheid en biodiversiteit, of van de resultaten van desbetreffende risicobeoordelingen, **het gebruik van pesticiden in bepaalde specifieke gebieden wordt geminimaliseerd of verboden**. Er worden passende risicobeheersmaatregelen genomen en in eerste instantie worden het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico, zoals omschreven in Verordening (EG) nr. 1107/2009, en biologische bestrijdingsmiddelen overwogen.

De bedoelde specifieke gebieden zijn:

b) **beschermde gebieden als omschreven in Richtlijn 2000/60/EG** en andere gebieden die ten behoeve van de uitvoering van de noodzakelijke natuurbehoudsmaatregelen zijn aangewezen overeenkomstig de bepalingen van **Richtlijn 79/409/EEG en Richtlijn 92/43/EEG**.

Natura 2000 (I)

Provincie	Totale oppervlakte Natura 2000-gebied (ha) (exclusief grote wateren)	Grasland (ha)	Bouwland (ha)	Waarvan top 20 gemiddeld meest bespoten teelt (ha)	% grasland en bouwland	% bouwland
Drenthe	22.120	3.306	205	68	16%	0,9%
Groningen	6.156	2.920	26	0	48%	0,4%
Fryslân	39.117	7.980	16	0	20%	0,0%

- Geactualiseerd nationaal actieplan duurzaam gebruik gewasbeschermingsmiddelen 2022 t/m 2025 → taak voor provincies
- Natuurbeheerplannen
 - Minimalisatieplicht: bv via verbod of meld- en vergunningsplicht
 - Maar: regelen het nu meestal niet (rapport N&M 2024)
 - Soms beperkingen. Bv in Overijssel en Limburg: bufferstrook rondom gevoelige habitattypes (meestal 5 meter)
 - Natuurbeheerplan de Borkeld: onduidelijkheid over kwalitatieve invloed van bestrijdingsmiddelen → aanschrijvingsbevoegdheid.
 - Heel soms minimalisatie gebruik:
 - Yerseke en Kapelse Moer: “Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, met uitzondering van de bestrijding van schimmels en insecten die in plaagdichtheid kunnen voorkomen met de laagst mogelijke dosering van de actieve stof.”
 - Vecht- en Beneden-Reggegebied: kaart met percelen waar het gebruik van bestrijdingsmiddelen dient te worden gestopt

Natura 2000 (II)

- Holtingerveld-zaak: passende beoordeling bij teeltwissel
 - Ctgb oordeelt niet over veilig gebruik nabij N2000 (D. van Bekkum, 'Uitspraak rechtbank Noord-Nederland heeft mogelijk grote gevolgen voor gebruik pesticiden nabij natuurgebieden', de Volkskrant 24 juni 2021)
 - Geen beperkingen in gebruiksvoorschriften voor N2000 gebieden (uitzondering: VectoMax FG en VectoBac WG)
 - Vergunningsplicht in Limburg (Geuldal, het Roerdal en in de Weerter- en Budelerbergen & Ringselven)
 - Gelderland: natuurbeheerplan Veluwe → vergunningsplicht bij teeltwissel naar bollenteelt bij N2000-beken

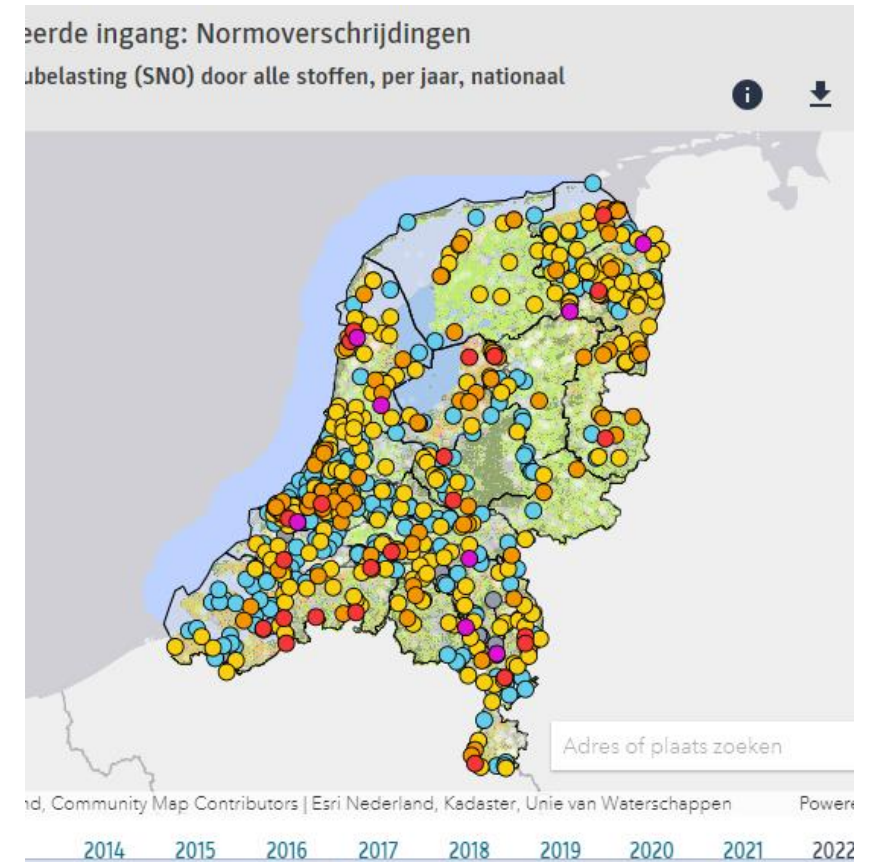
Gwb-gebieden

- Art 11 lid 2, onder c Rl duurzaam gebruik pesticiden: passende maatregelen ter bescherming aquatische milieu en drinkwater: “bufferzones met passende afmetingen voor de bescherming van niet-doelwitwaterorganismen, en in **beschermingszones voor oppervlaktewater en grondwater dat wordt gebruikt voor de onttrekking van drinkwater, waarbinnen geen pesticiden mogen worden toegepast of opgeslagen**”
- Daarnaast: KRW-beschermd gebied (art. 12)
- Groot deel van Gwb-gebieden bestaat uit landbouwgrond (rapport N&M 2024)
- Friesland:
 - Waterwingebieden: verbod hebben of gebruiken schadelijke stoffen (art. 4.44(a) + 4.46 Omgevingsverordening), daaronder vallen ook bestrijdingsmiddelen (Bijlage 4.5 bij de Omgevingsverordening)
 - Zelfde verbod in gwb-gebieden, MAAR: toegelaten bestrijdingsmiddelen zijn uitgezonderd (art. 4.50 lid 1, onder f van de Omgevingsverordening).

Provincie	GWB gebied (ha)	Grasland (ha)	Bouwland (ha)	Top 20 teelten (ha)	% gras- en bouwland t.o.v. totaal GWB	% bouwland t.o.v. totaal GWB	% top 20 teelten t.o.v. totaal GWB
Drenthe	6.910	1.548	2.117	1.154	53%	31%	17%
Friesland	3.748	1.551	317	34	50%	8%	1%
Groningen	2.645	938	194	82	43%	7%	3%

Oppervlaktewater

- Bufferzones 0,5-5 m (art. 4.723d Bal)
 - Maatwerkbevoegdheid (art. 2.12 en 2.13 Bal)
 - 4 m. tot oppervlaktewater in GWB-gebied Drentsche Aa (art. 6.16 Omgevingsverordening Drenthe)
- EFSA Panel on Plant Protection and their Residues, 2014:
 - reductie afspoeling bij 20 m = 80%, 15 m = 72%, 10 m = 60%, 5 m = 37%
- Te veel bestrijdingsmiddelen in 52% van het Nederlandse oppervlaktewater (European Environmental Agency 2022)

Uitdagingen

- Nadeelcompensatie-claims
 - Schade gaat uit boven maatschappelijke risico (art. 4:126 Awb)
 - Kosten of schade door aangescherpte verplichtingen voor een bedrijf dat activiteiten verricht die schade of hinder aan de fysieke leefomgeving veroorzaken [?] normale bedrijfsrisico
 - Voorspelbaarheid is belangrijk: ruim van te voren aankondigen + publieke participatie
- Breedte van de spuitvrije zone
 - ABRvS: 50 m bij nieuwbouw
 - Civiele rechter in lelieteelt-zaken: 250 m
 - OBO-onderzoek: 250 m rondom bollenvelden veel hogere concentraties in huisstof

Vragen?

